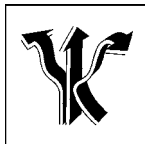

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

“ВСТУП ДО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА”
(для бакалаврів напрямку
“Педагогічна освіта”)

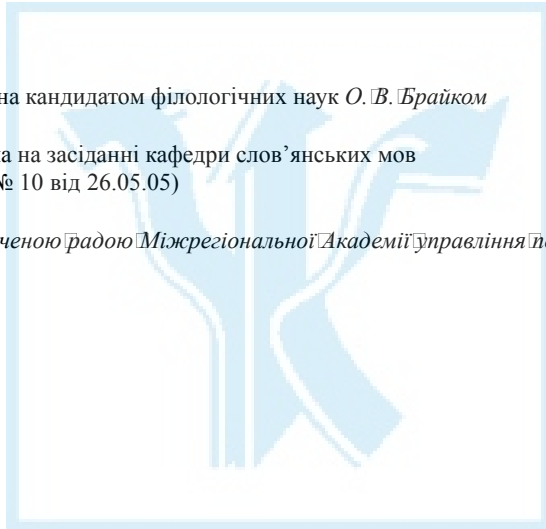
МАУП

Київ 2005

Підготовлена кандидатом філологічних наук *О. В. Брайком*

Затверджена на засіданні кафедри слов'янських мов
(протокол № 10 від 26.05.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Брайко О. В. Навчальна програма дисципліни “Вступ до літературознавства”
(для бакалаврів напрямку “Педагогічна освіта”). — К.: МАУП, 2005. — 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Вступ до літературознавства”, питання для самоконтролю, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс “Вступ до літературознавства” посідає чільне місце в підготовці майбутніх педагогів, оскільки педагогічна філологічна освіта передбачає вміння оперувати теоретичними поняттями при визначенні естетичних вартостей літературних творів, обізнаність із системою літературних родів і жанрів, розуміння природи літературного процесу, а також використання основних літературознавчих термінів і понять у викладанні зарубіжної літератури в середній і вищій школі.

Програма курсу зорієнтована на ознайомлення студентів з основними розділами та поняттями літературознавства, формування у них навичок самостійного цілісного аналізу літературних творів, а також розуміння природи окремих складників, етапів і загальних тенденцій літературного процесу як невіддільної складової культурного життя.

У результаті вивчення курсу студенти повинні вміти орієнтуватися в літературознавчій генології (літературних родах, жанрах, жанрових різновидах), з усією повнотою й цілісно аналізувати художні твори; знати основні риси літературних стилів та основні особливості літературного процесу.

Курс містить:

- основні відомості про літературу як вид мистецтва, її місце серед інших явищ суспільної свідомості, стадії розвитку художньої словесності й основні характеристики літературного процесу, його канонів, напрямів, стилів; роди, види, жанри літератури;
- загальні відомості про літературний образ, художній час і простір;
- характеристику літературного твору та його поетики.

Курс передбачає опанування студентами основних категорій поетики, необхідних для спеціального вивчення історії, теорії літератури та інших літературознавчих дисциплін.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“ВСТУП ДО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА”

№ пор.	Назва теми
1	Літературознавство як наука (Вступ)
2	Література як мистецтво слова
3	Роди і жанри літератури (генологія)
4	Поетика літературного твору
5	Віршування (версифікація)
6	Літературний процес

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“ВСТУП ДО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА”

Тема 1. Літературознавство як наука (Вступ)

Предмет і структура літературознавства. Зв'язок літературознавства з іншими гуманітарними науками (мовознавством, естетикою, філософією, психологією, герменевтикою та ін.). Основні й допоміжні літературознавчі дисципліни. Оглядова характеристика історії, теорії літератури та літературної критики. Місце компаративістики серед основних чи допоміжних літературознавчих дисциплін. Допоміжні літературознавчі дисципліни: літературознавча історіографія, літературознавча бібліографія, джерелознавство, евристика, текстологія, палеографія та ін.

Історичний еккурс, нормативна поетика й риторика античності; поняття літературного канону, його основні особливості (на матеріалі “Поетики” Арістотеля); історичні та світоглядні умови становлення літературознавства Нового часу.

Новітні напрями та течії в літературознавстві. Психоаналіз, його можливості щодо тлумачення образних структур літератури. Герменевтика як

теорія тлумачення тексту. Мова, культурна традиція і процес розуміння у тлумаченні Г. Г. Гадамера. Рецептивна естетика як варіант гегемонічних студій. Поняття горизонту очікувань.

Структуралізм та його основні засади. Концепція знака, означника й означуваного у структуралізмі. Здобутки структуралістів в аналізі поетики. Постструктуралізм. Критика сосюрівської концепції знака. Ідея смерті автора та декомпозиції тексту у працях Р. Барта, М. Фуко, Ю. Крістивої. Теорія інтертекстуальності. Деконструктивізм Ж. Дерріда: ідеї децентрації структури, залежність дискурсу від інших видів практики мислення і текстових.

Феміністична критика як переосмислення літератури й культури з позицій віднайдення гендерної (зокрема, жіночої) ідентичності. Можливості гендерних студій у з'ясуванні соціально-культурного змісту літератури.

Постколоніальна критика як переосмислення культурних засад літературного канону з позицій утвердження новопосталих національних і геополітичних спільнот. Руйнування усталеної ієрархії трактування світового й національного літературних процесів.

Література: [основна [14; 15; 34; 36; 37; 58; 65–67];
додаткова [1; 10–13; 22; 23; 31; 41; 57]

Тема 2. Література як мистецтво слова

Феномен мистецтва. Мистецтво як складник духовної культури людства, засіб художнього осягнення й переживання світу і творення нової, естетичної дійсності. Зв'язок мистецтва з різними формами суспільної та індивідуальної свідомості: наукою, релігією, грою, міфом.

Специфіка літератури як виду мистецтва, відмінність від інших видів мистецтва. Література і мова.

Поняття літературного образу. Двоєдиність предметного і смислового рядів образу. Специфіка літературного (словесного) образу. Критерії класифікації образів. Три основні характеристики образу: предметна, узагальнено-смилова, структурна.

Поділ образів за предметністю: художні деталі, пейзажі, портрети, інтепр'ери; образи характерів і обставин; процесуальні образи, що розкриваються в часі (сюжетні, динамічні); узагальнений образ світу, за яким проглядаються позапредметні, концептуальні шари твору.

Поділ образів за змістовою узагальненістю: індивідуальні, характерні, типові, образи-мотиви, топоси, архетипи.

Поділ образів за співвідношенням предметного і змістового планів: автологічні (коли обидва плани збігаються); металогічні (коли ці плани різняться, наприклад усі поетичні тропи); алегоричні й символічні (“суперлогічні”).

Факт і вимисел у літературі. Художній образ і дійсність. Співвідношення матеріалу реального і творчо переробленого. Вимисел і домисел у літературі. Проблема художньої умовності. Різні рівні умовності: умовність деталі, образу, твору, стилю художньої епохи. Реальне і нереальне в образі, раціональне й ірраціональне. Проблема художнього ідеалу.

Образ автора і образ персонажа. Поняття індивідуалізації і типізації. Образ — характер — тип. “Вічні образи” світової літератури. Елементи творення образу персонажа: портрет, характер, вчинок, дія, переживання, роздум, діалог, монолог та ін. Проблема психологізму в літературі. Позитивні й негативні образи, герой і антигерой літератури, амбівалентний герой. Групування персонажів, система образів твору. Персонажі статичні й динамічні, розвиток характеру. Специфіка персонажів міфу, фольклору, героїчного епосу, літератури; особливості ліричного героя. Документальна основа образу, прототип.

Час і простір художнього твору. Погляди Г. Лессінга, І. Франка, М. Бахтіна. Співвіднесеність художнього часу і простору, поняття хронотопу. Основні види хронотопу (за М. Бахтіним).

Література: □ основна [14; 15; 34; 36; 37; 65–67];
додаткова [2–4; 8; 11; 17; 20; 27; 29; 35; 42; 43; 47; 52; 69]

Тема 3. Роди і жанри літератури (генологія)

Роди літератури: епос, лірика, драма, їх походження та розвиток. Трактатування жанрів у теорії літератури (Платон, Арістотель, Гегель). Взаємопроникнення епосу, лірики і драми в живому процесі літературного розвитку. Категорія літературного жанру, система жанрів у розвитку літератури.

Епос. Своєрідність відтворення дійсності, вираження авторської свідомості в епічному творі. Характеристика основних епічних жанрів: оповідання, новели, нарису, повісті, роману, епопеї, епічної поеми, казки, героїчного епосу. Проблема епосу й роману в постановці М. Бахтіна.

Лірика. Особливості образного ладу лірики. Образ-переживання. Форми вираження авторської свідомості в ліриці. Проблема ліричного героя. Характеристика основних ліричних жанрів: оди, елегії, епіграми, епітафії, мадригалу.

Драма. Родові характеристики драми, її відмінність від епосу й лірики. Категорія конфлікту та її значення в аналізі драматичного твору. Різновиди драматичних конфліктів. Характеристика основних жанрів драматургії: трагедія, драма, комедія, трагікомедія, їх різновиди.

Умовність родових меж. Характеристика ліро-епічних творів: байки, балади, ліро-епічної поеми, роману у віршах. Парабола, притча як оригінальні жанрово-стильові утворення.

Література: □основна [14; 15; 36; 37; 58; 66; 67];
додаткова [5; 11; 12; 24; 25; 27; 32; 39; 50; 62; 63]

Тема 4. Поетика літературного твору

Поняття поетики. Його виникнення і застосування від давнини до сучасності. Поетика літературного твору — наука, що вивчає літературний текст як цілісність (формозмістову єдність).

Літературний твір як художнє ціле, єдність змісту і форми. Змістовні чинники літературного твору: тема, (тематика), проблема (проблематика), ідея (ідейний зміст), тенденція, пафос, конфлікт. Тема — основне коло зображення та вираження в художньому творі. Основна тема й підпорядковані їй другорядні. Поняття одвічних і наскрізних тем.

Проблема (проблематика) твору — запитання, які ставить митець перед собою, персонажами, читачами. Взаємозв'язок тематики і проблематики.

Ідея — внутрішня духовна сутність твору, єдність усіх його компонентів.

Художня тенденція — спрямування до образного розкриття певних ідей, принципів, постулатів. Неоднозначність тлумачення тенденційності в літературі.

Пафос як закладена автором у творі провідна пристрасть, що зумовлює певні емоційні переживання реципієнта. Поняття пафосу в Арістотеля, Вінкельмана, Шиллера, Белінського. Взаємозв'язок пафосу й тенденції. Проблема визначення видів пафосу. Співвідношення понять “пафос” і “емоційна тональність”.

Художній конфлікт як принцип взаємодії між образами твору, побудований на протиставленні, суперечності. Конкретизація і розмежування понять “конфлікт” і “колізія”. Колізія, перипетія, інтрига.

Сюжет і композиція літературного твору. Архітектоніка. Будова й жанрова специфіка сюжету, позасюжетні композиційні елементи. Сюжет і фабула. Типи сюжетів (перипетійні, характерологічні). Компоненти сюжету: зав’язка, розвиток дії, перипетія, кульмінація, розв’язка, передісторія й післяісторія, пролог, епілог, експозиція, постпозиція. Часова інверсія сюжету, “монтаж”, поєднання сюжетних ліній. Особливості ліричного сюжету.

Композиція. Співвідношення понять “композиція” і “сюжет”. Позасюжетні елементи композиції: ліричний відступ, авторський відступ, вставний епізод, пейзаж, портрет, художня деталь, інтер’єр.

Мова художньої літератури. Символізм мови. Слово і художній твір. Зовнішня форма, зміст і внутрішня форма як основні стихії слова. Зміст (ідея), внутрішня форма (образ, ідеал), зовнішня форма в художньому слові. Структура слова (звук, уявлення, значення). Виразальні можливості слова.

Стилістичні шари мови, їх використання в літературі (“високий” і “низький” стилі, офіційне, урочисте, ділове, побутове, товарицьке та інші види мовлення, їх функції в літературі).

Лексико-синонімічні засоби: архаїзми, неологізми, церковнослов’янізми, варваризми, провінціалізми, вульгаризми, макаронізми, “суржик” та ін.

Мова автора і мова персонажа.

Переносне значення слова. Поняття стилістичної фігури і тропа. Класична риторика. Поділ фігур на фігури думки (зміст яких не змінюється від переказу іншими словами) і фігури слова (зміст яких залежить від конкретного слововживання).

Фігури думки уточнюють позицію автора (попередження, поступка та ін.); значення предмета (визначення, уточнення, антитеза); ставлення до предмета; контакт зі слухачем (звертання, запитання). Поняття про ампліфікацію, замовчування, риторичні звертання, градацію.

Фігури слова:

- додавання — повтор, анафора, епіфора, симплока, тавтологія, плеоназм; “підкріплення” — синоніми; багатосполучниковість;
- віднімання — еліпс, безсполучниковість;
- переміщення — інверсія, паралелізм (ізоколон і неточний паралелізм, хіазм прямий і зворотний).

Фігури переосмислення — тропи: порівняння та його види, епітет та його види; постійні епітети; метафора та її види; розгорнута метафора, катахреза;

персоніфікація; паралелізм; оксюморон; метонімія та її види; синекдоха; гіпербола, мейозис; літота; парафраз; перифраз; паронімія; емпфаза.

Засоби творення комічного в літературі: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск, фарс. Поняття про народну сміхову культуру, карнавальність (за М. Бахтіним), її використання в художній літературі.

Література: □основна [14; 15; 34; 36; 37; 65–67];
додаткова [7; 11–13; 26; 27; 29–31; 33; 49; 58; 59]

Тема 5. Віршування (версифікація)

Версифікація як сукупність норм і принципів організації поезії, що складаються й розвиваються відповідно до особливостей національної мови.

Фоніка художнього мовлення. Поняття звукопису, звуконаслідування, алітерації, асонансу, анафори, епіфори, дисонансу. Ліпограма та звуко-накопичення. Поняття евфонії та какофонії як основної бінарної опозиції фоніки.

Ритм словесного мистецтва. Походження поезії. Системи віршування: метрична, тонічна, силабічна, силабо-тонічна та ін. Народні системи віршування. Основні елементи ритмічної мови: рівномірність чергування наголошених складів, довжина складу; кількість складів у синтагмі; співзвучність закінчень синтагм. Поняття про стопу, віршовий рядок, клаузулу, риму, строфу.

Силабічна система віршування. Основа сумірності — ритм слово-поділів, унормована кількість складів у рядках. Українська силабіка та її особливості.

Силабо-тонічна система віршування. Хорей, ямб, полегшена стопа, важка стопа, пірихій, спондей; дактиль, амфібрахій, анапест; гекзаметр; вірші олександрійський, вільний, коломийковий; дольніки; інші розміри народного віршування (за А. Ткаченком). Маловживані розміри силабо-тоніки.

Міжсистемні форми віршування. Павзник (дольник) і тактовик як перехідні форми між силабо-тонікою і тонікою.

Тонічна система віршування. Розміри тоніки.

Класифікація рим і типи римування. Внутрішня рима.

Строфи. Двовірш, терцина, терцет, катрен, п'ятивірш, секстина, октава, тріолет, онегінська строфа, станси, сонет.

Література: □основна [14; 34; 36; 37; 58];
додаткова [11–13; 18; 31; 55]

Тема 6. Літературний процес

Визначення категорії “літературний процес”. Зовнішні та внутрішні фактори художнього розвитку. Закономірності історичного руху літератури. Типологія збігів у літературі. Невмирущість художніх цінностей. Поняття художньої спадщини, традиції, новаторства. Художній розвиток і прогрес, складність сучасного трактування проблеми.

Художній стиль. Характеристика різних визначень поняття стилю. Історична зумовленість типу образного мислення, фактори, що його визначають. Стиль і дійсність. Структура стилю та її зв'язок з художнім прогресом у літературному процесі. Контрапункт стилю як важлива особливість мистецтва, питання про еkleктичність літератури (за Д. Ліхачовим). Стиль епохи. Категорія методу та її місце в історії літературознавства.

Літературний напрям. Типологічна спільність творів різних письменників. Зміст і структура категорії “літературний напрям” як історико-типологічного поняття, зв'язок із суміжними категоріями стилю, течії, школи. Співвідношення категорій: літературний напрям, тип творчості, спосіб художнього узагальнення.

Художній твір — літературний процес — читач. Образ читача (адресата) у структурі художнього твору. Проблеми співтворчості читача у процесі сприйняття літературного твору. Роль читача в літературному процесі.

Література: [основна [14; 15; 36–38; 58; 65; 66];
додаткова [9; 11–14; 21; 31; 40; 45; 46; 60; 68]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Зміст поняття “художня література”.
2. Специфіка літератури як виду мистецтва, її відмінність від інших видів мистецтва.
3. Предмет і структура літературознавства. Місце літературознавства серед інших гуманітарних наук.
4. Оглядова характеристика історії, теорії літератури та літературної критики. Допоміжні літературознавчі дисципліни (текстологія, бібліографія, літературна стилістика, віршознавство та ін.).
5. Основні положення “Поетики” Арістотеля.
6. Характеристика основних особливостей канону класицизму.

7. Літературний пафос, основні його типи та суміжні поняття (емоційна тональність, тенденція).
8. Ідея художнього твору.
9. Співвіднесеність художнього часу і простору, поняття хронотопу. Основні види хронотопу (за М. Бахтіним).
10. Проблема художнього (естетичного) ідеалу.
11. Епос. Своєрідність відтворення дійсності, вираження авторської свідомості в епічному творі.
12. Характеристика основних епічних жанрів: оповідання, новели, нарис, повісті, роману, епопеї, епічної поеми, казки, героїчного епосу.
13. Лірика. Особливості образного ладу лірики. Образ-переживання. Форми вираження авторської свідомості в ліриці. Характеристика основних ліричних жанрів.
14. Драма. Родові характеристики драми, її відмінність від епосу й лірики. Категорія конфлікту та її значення в аналізі драматичного твору.
15. Характеристика основних жанрів драматургії: трагедія, драма, комедія, трагікомедія, їх різновиди.
16. Сюжет і композиція літературного твору. Архітектоніка.
17. Поняття про конфлікт літературного твору. Колізія, перипетія, інтрига.
18. Визначення категорії “літературний процес”. Зовнішні та внутрішні фактори художнього розвитку.
19. Поняття про тип творчості. Типи творчості: реалістичний, романтичний, класицистичний.
20. Характеристика категорій “індивідуальний стиль письменника”.
21. Спадкоємність у літературі. Проблема традиції і новаторства.
22. Літературний напрям. Типологічна спільність творів різних письменників.
23. Співвідношення категорій: літературний напрям, тип творчості, спосіб художнього узагальнення.
24. Художній стиль. Стиль і світогляд художника. Історична зумовленість типу образного мислення, фактори, що його визначають. Стиль і дійсність.
25. Проблема сприймання літературного твору. Роль читача в літературному процесі.
26. Поняття літературного образу. Двоєдиність предметного і смислового рядів образу. Специфіка літературного (словесного) образу

- порівняно з іншими видами мистецтва. Три основні характеристики образу: предметна, узагальнено-сміслова, структурна.
27. Образ персонажа. Поняття індивідуалізації і типізації.
 28. Образ, характер, тип. “Вічні образи” світової літератури.
 29. Елементи творення образу персонажа: портрет, характер, вчинок, дія, переживання, роздум, діалог, монолог та ін. Проблема психологізму в літературі.
 30. Ліричний герой.
 31. Деталь, пейзаж, інтер’єр, топос. Художні обставини.
 32. Фоніка художнього мовлення, поняття евфонії, звукопису, звуко-наслідування, алітерації, асонансу.
 33. Образ автора у творі.
 34. Факт і вимисел у літературі. Художній образ і дійсність. Співвідношення матеріалу реального і творчо переробленого. Вимисел і домисел у літературі.
 35. Проблема художньої умовності. Реальне і нереальне в образі, раціональне й ірраціональне.
 36. Поетичний словник: використання архаїзмів, неологізмів, церковно-слов’янїзмів, варваризмів, провінціалізмів, вульгаризмів, макаронізмів, “суржику” та ін.
 37. Переносне значення слова. Поняття стилістичної фігури і тропа. Поділ на фігури думки (зміст яких не змінюється від переказу іншими словами) і фігури слова (зміст яких залежить від конкретного слововживання).
 38. Фігури думки. Поняття про ампліфікацію, замовчування (умовчання), антитезу, риторичні звертання, градацію.
 39. Фігури додавання: повтор, анафора, епіфора, симплока, тавтологія, плеоназм, багатосполучниковість.
 40. Фігури віднімання: еліпс, безсполучниковість.
 41. Фігури переміщення: інверсія, паралелізм.
 42. Фігури переосмислення — тропи. Визначення тропів, їх різновиди.
 43. Порівняння та його види, епітет та його види; постійні епітети.
 44. Метафора та її види, розгорнута метафора. Катахреза.
 45. Паралелізм. Оксюморон.
 46. Метонімія та її види. Синекдоха.
 47. Гіпербола, мейозис. Літота.

48. Аллегорія і символ.
49. Засоби творення комічного в літературі: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск, фарс.
50. Фольклорне віршування.
51. Силабічна система віршування.
52. Силабо-тонічна система віршування.
53. Міжсистемні форми віршування.
54. Тонічна система віршування.
55. Верлібр.
56. Хорей, ямб, пірихій, спондей.
57. Дактиль, амфібрахій, анапест; гекзаметр, вірші олександрійський, вільний.
58. Стопа, віршовий рядок, мора, константа, корпус, клаузула.
59. Визначення поняття поетичної рими; основні типи римування.
60. Строфи. Двовірш, терцина, терцет, катрен, п'ятивірш, секстина, октава, тріолет, онегінська строфа, сонет.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Готуючись до відповідей на теоретичні й практичні питання, студент опрацьовує рекомендовані підручники, довідкові видання, а також наукові статті чи розділи в монографіях, які виносяться на практичні заняття чи самостійне опрацювання. Усі ці типи публікацій взаємодоповнюювані та взаємозамінні при дотримуванні викладених далі вимог. Загалом для відповіді на одне питання достатньо опрацювати одне джерело — відповідний розділ підручника, наукову статтю чи розділ монографії.

Відповідаючи на теоретичні питання, слід розкрити походження й сучасний зміст літературознавчого терміна, покладеного в основу аналізованого мистецького явища. У відповіді треба стисло висвітлити генезу (походження) аналізованого явища, його трактування в історії літературознавчої думки та в сучасній науці. Зміст теоретичних положень бажано ілюструвати конкретними прикладами з української чи зарубіжної літератури. Бажано не лише називати певний літературний твір, а й стисло розкривати особливості його художнього змісту, пов'язані з темою питання. Розкриваючи широке питання, слід коротко зупинитися на його складниках, зосередившись на їх відмінностях. Наприклад, відповідаючи на

питання “Жанри епосу”, слід не лише навести визначення окремих жанрів, а й зазначити відмінність між оповіданням і новелою, повістю й романом, романом і епосом (епопеєю) та проілюструвати ці відмінності прикладами з відомих (зазначених в опрацьованих джерелах) творів літератури.

Відповідаючи на віршознавчі питання, треба ілюструвати терміни рядками поезій (доцільніше україномовних). Аналізуючи поетичний уривок, слід визначити його віршовий розмір (додавши схему), строфу, особливості римування, навіність тропів та фігур.

Варіант контрольної роботи студенти вибирають за останньою цифрою номера своєї залікової книжки. Остання цифра “0” залікової книжки відповідає варіанту 10.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Художня література як вид мистецтва.
2. Фоніка художнього мовлення, поняття евфонії, звукопису, звуко-наслідування, алітерації, асонансу.
3. Проаналізувати віршований уривок.

Як парость виноградної лози, Плекайте мову. Пильно й ненастанно полить бур'ян. Чистіша від сльози Вона хай буде. Вірно і слухняно Нехай вона щоразу служить вам, Хоч і живе своїм живим життям. Прислухайтеся, як океан співає — народ говорить. І любов і гнів у тому гомоні морським. Немає Мудріших, як народ, учителів. У нього кожне слово — це перлина, Це праця, це натхнення, це людина. Не бійтесь заглядати у словник: Це пишний яр, а не сумне провалля; Збирайте, як розумний садівник, достиглий овоч у Грінченка й Даля, Не майте гніву до моїх порад і не лінуйтесь доглядати свій сад. (М. Рильський)

Варіант 2

1. Предмет і структура літературознавства. Місце літературознавства серед інших гуманітарних наук.
2. Стопа, хорей, ямб, пірихій, спондей.
3. Проаналізувати віршований уривок.

Стогнала ніч. Вже гострі глици Проклювали більма дня, І синьо-золоті грімниці Дразнили відгульня-коня. Розбурхалася хмар армада, А ти опалена в огні, Ти вся любов і вічна зрада, Летіла охляп на коні. Під копитом тріщали ребра, Впинались очі в образи, А ти розпліскувала цебра Передсвітанної грози. (М. Драй-Хмара)

Варіант 3

1. Характеристика основних особливостей канону класицизму.
2. Силабо-тонічна система віршування.
3. Проаналізувати віршований уривок.

Як гул століть, як шум віків, Як бурі подих — рідна мова, Вишневих ніжність пелюстків, Сурма походу світанкова, Неволі стогін, волі спів, Життя духовного основа. Цареві блазні і кати, Раби на розум і на вдачу, В ярмо хотіли запрягти Її, як дух степів гарячу, І осліпити, й повести На чорні торжища, незрячу, Хотіли вирвати язик, Хотіли ноги поламати, Топтали під шалений крик, В'язнили, кидали за ґрати, Зробить калікою з калік Тебе хотіли, рідна мати. Ти вся порубана була, Як Федір у степу безрідний, І волочила два крила Під царських маршів тупіт мідний, — Але свій дух велично-гідний Як житнє зерно, берегла. (М. Рильський)

Варіант 4

1. Визначення поняття літературного пафосу, його основні типи.
2. Строфи. Двовірш, терцина, терцет, катрен, п'ятивірш, секстина, октава, тріолет, онегінська строфа, сонет.
3. Проаналізувати віршований уривок.

Ще пташки в дзвінких піснях блакитний день купають, Ще половіє злотом хвиль на сонці жита риза (Вітри лежать, вітри на арфу грають); — А в небі свариться вже хтось. Завіса чорно-сиза Півнеба мовчки зап'яла. Земля вдягає тінь... Мов звір, ховається людина. Господь іде! — подумав десь полинь. Заплакав дощ... і вщух. Мовчить гора. Мовчить долина. — Господня тінь, — прошепотів полинь. (П. Тичина)

Варіант 5

1. Епос. Своєрідність відтворення дійсності, вираження авторської свідомості в епічному творі.

2. Фігури додавання: повтор, анафора, епіфора, симплока, тавтологія, плеоназм, багатосполучниковість.
3. Проаналізувати віршований уривок.

Зіходить ніч на витишений сад... Глибокий вересень шумить крилом качиним, І за вікном, у листолет відчиненим, — Червоних зір червоний зорепад. В бентезі я!.. Душа моя живе Твоїм печальним іменем прозорим. Твій теплий голос кров мою зове, І я освітлений твоїм осіннім зором. Зійди мені!.. В цю ніч в своїм чутті Я мов приймач!.. — в мені всі звуки світу! Зіходить доля тихо на орбіту Високоточних дум і почуттів. (М. Вінграновський)

Варіант 6

1. Лірика. Особливості образного ладу лірики. Образ-переживання. Форми вираження авторської свідомості в ліриці. Проблема ліричного героя. Характеристика основних ліричних жанрів.
2. Літературний стиль та індивідуальний стиль письменника.
3. Проаналізувати віршований уривок.

Ніч розписала небо в синю домашню вазу. Захлинулася електричка. Комар в спориші принишк. Замурзався я на роботі — і мати примітила зразу Заплямлені солідолом ще путні сірі штани. Баняк на плити поставила. Дістала з полиці мило. А місяць у сірих споднях з батьком у шахи грав. Далеко овогнене місто на сон голубий мостилося. Смачною була після пива густа кабачкова ікра. Відгонили грушами хмари. У вітрі топилися шепоти. Сад колихався солодко на гойдалці тишини. А на пружинистій шворці, звішені за манжети, Пришпилені гострими зорями, в небо ішли штани. (І. Драч)

Варіант 7

1. Драма. Родові характеристики драми, її відмінність від епосу й лірики. Категорія конфлікту та її значення в аналізі драматичного твору. Різновиди драматичних конфліктів. Характеристика основних жанрів драматургії: трагедія, драма, комедія, трагікомедія, їх різновиди.
2. Тонічна система віршування.
3. Проаналізувати віршований уривок.

За думою дума роєм вилітає; Одна давить серце, друга роздирає, А третя тихо, тихесенько плаче У самому серці, може, й Бог не бачить. Кому ж її покажу я, І хто тую мову Привітає, угадає Великеє слово? Всі оглухли —

похилились В кайданах... байдуже... ти смієшся, а я плачу, Великий мій друже. (Т. Шевченко)

Варіант 8

1. Будова й жанрова специфіка сюжету, позасюжетні композиційні елементи. Сюжет і фабула. Часова інверсія в сюжеті, “монтаж”, поєднання сюжетних ліній. Особливості ліричного сюжету.
2. Літературний процес. Внутрішні фактори художнього розвитку.
3. Проаналізувати віршований уривок.

Віолончель погасла. І відразу Вмер контрабас — хапливо, нашвидку. А скрипка п'є гарячий грім екстазу, Грозу екстазу, білу, аж гірку. Талане мій, на дикому смичкові По струнах полохливих прослизни У лоно скрипки, де брунькує слово, Де зріє слово в муках тишини. Вагітна скрипка стане породіллю, Оркестр пройме морозно-чорний шок, Як нехрещене слово самоціллю Повстане з оркестрових пелюшок. (І. Драч)

Варіант 9

1. Поняття про конфлікт літературного твору. Колізія, перипетія, інтрига.
2. Силабічна система віршування.
3. Проаналізувати віршований уривок.

На сірому крилі, на скіфській сірій ночі, Де все жага, і доля, і мана — Лілова тїнь весни, грози вишневі очі І ти, моя любове, не сама! Я знав цю землю голодом у чунях, Арійським запахом бензину і хреста... Прогрілися сніги, і на снігах очунав Той крок зерна, що йти не перестав. Як він пішов! Як вибігли світанки, Підплигнули плуги навстріч його ході! Носами довгими унюхувались танки В зерновий слід — й не вірили собі... (М. Вінграновський)

Варіант 10

1. Характеристика основних епічних жанрів.
2. Співвідношення категорій: літературний напрям, тип творчості, спосіб художнього узагальнення.
3. Проаналізувати віршований уривок.

Світає... Так тихо, так любо, так ніжно у полі. Мов свічі погаслі в клубках фіміаmu, В туман загорнувшись, далекі тополі В душі

вигравають мінорну гаму. Вже дні поволі...Так тихо, так люблю, так ніжно у полі. Світає...Все спить ще — і небо, і зорі безсилі, Лиш птах десь озвався спросоння ліниво Та темний бовван на козачій могилі Про давнє, минуле кричить мовчазливо. Видніє шохвилі, Все спить ще — і небо, і зорі безсилі. Світає...Проміннями схід раниць ніч, мов мечами, Хмарки по всім небі й собі взолотіли. Безмовні тумани тремтять над полями. Підхоплююсь з ними і я, посвіжілий. О, глянь, що над нами! Розкраяно небо — мечами, мечами... (П. Тичина)

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Арістотель*. Поетика. — К., 1967.
2. *Бахтин* М. М. Автор и герой в эстетической деятельности // М. М. Бахтин. Эстетика словесного творчества. — М., 1986.
3. *Бахтин* М. М. Проблема содержания, материала и формы в словесном художественном творчестве // М. М. Бахтин. Вопросы литературы и эстетики. — М., 1975.
4. *Бахтин* М. М. Формы времени и хронотопа в романе // М. М. Бахтин. Литературно-критические статьи. — М., 1986 (М. М. Бахтин. Вопросы литературы и эстетики. — М., 1975).
5. *Бахтин* М. М. Эпос и роман (О методологии исследования романа) // М. М. Бахтин. Вопросы литературы и эстетики. — М., 1975.
6. *Белецкий* А. И. Избранные труды по теории литературы. — М., 1965.
7. *Белинский* В. Г. Сочинения Александра Пушкина. Статья пятая // В. Г. Белинский. Избранные эстетические работы: В 2 т. — М., 1986. — Т. 2.
8. *Бонецкая* Н. К. “Образ автора” как эстетическая категория // Контекст-1985. Литературно-теоретические исследования. — М., 1986.
9. *Борев* Ю. Б. Художественный процесс (проблемы теории и методологии) // Методология анализа литературного процесса. — М., 1989.
10. *Буало* Н. Мистецтво поетичне. — К., 1967.
11. *Введение* в литературоведение / Под ред. Г. Н. Поспелова. — 3-е изд., испр. и доп. — М., 1988.
12. *Введение* в литературоведение: Хрестоматия / Под ред. П. А. Николаева. — М., 1988.
13. *Волинський* П. К. Основи теорії літератури. Вступ до літературо-

- знавства. — 2-ге вид., випр. і допов. — К., 1967.
14. *Вступ* до літературознавства: Хрестоматія / Упоряд. Н. І. Бернадська. — К., 1995.
 15. *Галич* О., *Васильєв* С., *Назарець* В. Теорія літератури. — К., 2001.
 16. *Гегель* Г. В. Ф. Эстетика: В 4 т. — М., 1971. — Т. 1, 3.
 17. *Гей* Н. К. Художественность литературы. Поэтика. Стиль. — М., 1975.
 18. *Гиришман* М. М. Ритм художественной прозы. — М., 1979.
 19. *Гулыга* А. В. Принципы эстетики. — М., 1987.
 20. *Гуторов* А. М. Литературный персонаж и проблемы его анализа // Принципы анализа литературного произведения. — М., 1984.
 21. *Добренко* Є. Тоталітарні засади соцреалізму // Слово і Час. — 1992. — № 7.
 22. *Зборовська* Н. В. Психоданаліз і літературознавство. — К., 2003.
 23. *Ильин* И. П. Постмодернизм: Словарь терминов. — М., 2001.
 24. *Кипнис* В. Трагикомедия // Лит. учеба. — 1988. — № 4.
 25. *Клим'юк* Ю. Про естетичну природу притчі // Слово і Час. — 1993. — № 5.
 26. *Клочек* Т. Д. Так що ж таке поетика? // Поетика. — К., 1992.
 27. *Кодак* М. П. Поетика як система. — К., 1988.
 28. *Кожинів* В. В. К проблемі літературних родів і жанрів // Теорія літератури. Основные проблемы в историческом освещении. Роды и жанры литературы. — М., 1964.
 29. *Коцюбинська* М. Х. Література як мистецтво слова. — К., 1965.
 30. *Коцюбинська* М. Х. Образне слово в літературному творі: Питання теорії художніх тропів. — К., 1960.
 31. *Краткая* літературная энциклопедия: В 9 т. — М., 1962–1978.
 32. *Крижанівський* С. Рід, вид, різновид: До питання про сучасну жанрову систему // С. Крижанівський. Художні відкриття і літературний процес. — К., 1979.
 33. *Левитан* Л. С., *Цилевич* Л. М. Основы изучения сюжета. — Рига, 1990.
 34. *Лексикон* загального та порівняльного літературознавства. — Чернівці, 2001.
 35. *Лессінг* Г. Лаокоон. — К., 1968.
 36. *Літературознавчий* словник-довідник. — К., 1997.
 37. *Литературный* энциклопедический словарь. — М., 1987.
 38. *Лихачев* Д. С. Контрапункт стилей как парадигма искусств //

- Д. Лихачев. Избр. работы: В 3 т. — М., 1987. — Т. 3.
39. *Лужановский В.* Жанровая специфика рассказа // Принципы анализа литературного произведения. — М., 1984.
 40. *Лукач Д.* Социалистический реализм сегодня // Вопр. лит. — 1991. — № 4.
 41. *Мамардашвили М. К.* Литературная критика как акт чтения // Вопр. философии. — 1984. — № 2. — С. 98–102.
 42. *Манн Ю. В.* О понятии игры как художественном образе // Ю. В. Манн. Диалектика художественного образа. — М., 1987.
 43. *Михайлова А. А.* О художественной условности. — М., 1970.
 44. *Модернизм: Анализ и критика основных направлений.* — М., 1987.
 45. *Наливайко Д. С.* Искусство: направления, течения, стили. — К., 1981.
 46. *Наливайко Д. С.* Искусство: направления, течения, стили. — К., 1985.
 47. *Наливайко Д. С.* Література в системі мистецтв як галузь порівняльного літературознавства // Слово і Час. — 2003. — № 5–6.
 48. *Наливайко Д. С.* Стиль напряму й індивідуальні стилі в реалістичній літературі XIX ст. // Індивідуальні стилі українських письменників XIX — початку XX ст.: Зб. наук. пр. — К., 1987.
 49. *Николаев Д.* Границы гротеска // Вопр. лит. — 1968. — № 4.
 50. *Петросов К. Т.* Теоретические и историко-литературные аспекты изучения проблемы лирического героя // Известия АН СССР. Сер. литературы и языка. — 1989. — Т. 40. — № 1.
 51. *Погрибный А. Т.* Художественный конфликт и развитие современной советской прозы. — К., 1981.
 52. *Потебня Ю. Ю.* Эстетика і поетика слова: Збірник. — К., 1985.
 53. *Прозоров В. В.* Художественный текст и читательское восприятие (К теории вопроса) // Филолог. науки. — 1978. — № 1.
 54. *Руднева Е. Т.* Пафос художественного произведения: Из истории проблемы. — М., 1977.
 55. *Сидоренко Г. К.* Від класичних нормативів до верлібру. — К., 1980.
 56. *Сильман Т.* Заметки о лирике. — Л., 1977.
 57. *Слово. Знак. Дискурс.* Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / За ред. М. Зубрицької. — Л.: Літопис, 1996.
 58. *Словарь литературоведческих терминов / Ред.-сост. Л. И. Тимофеев, С. В. Тураев.* — М., 1974.

59. *Смілянська В. П.* “Святым огненным словом”. Тарас Шевченко: Поетика. — К., 1990.
60. *Соколов А. Н.* Теория стиля. — М., 1965.
61. *Соловьев В. С.* Предисловие к повести А. Толстого “Упырь” // *Философия искусства и литературная критика*. — М., 1990.
62. *Стенник Ю. В.* О специфике жанровой природы басни // *Рус. лит.* — 1980. — № 4.
63. *Теория драмы в историчному розвитку: Хрестоматія*. — К., 1950.
64. *Теория литературы. Основные проблемы в историческом освещении*. Кн. 1. Образ, метод, характер. — М., 1962; Кн. 2. Роды и жанры литературы. — М., 1964; Кн. 3. Стиль. Произведение. Литературное развитие. — М., 1965.
65. *Тимофеев Л. И.* Основы теории литературы. — М., 1976.
66. *Ткаченко А.* Мистецтво слова: Вступ до літературознавства. — К., 2003.
67. *Томашевский Б. В.* Теория литературы. Поэтика. — М., 1996.
68. *Тынянов Ю.* О литературной эволюции // Ю. Тынянов. Поэтика. История литературы. Кино. — М., 1977.
69. *Шкловский В.* О теории прозы. — М., 1984.
70. *Франко*. Из секретів поетичної творчості // І. Франко. Збір. творів: У 50 т. — К., 1981. — Т. 31.
71. *Хализев В. Е.* Драма как род литературы. — М., 1986.
72. *Чернец Л. В.* Литературные жанры: Проблемы типологии и поэтики. — М., 1982.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Вступ до літературознавства”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Вступ до літературознавства”	4
Питання для самоконтролю	10
Вказівки до виконання контрольної роботи	13
Завдання для контрольних робіт	14
Список рекомендованої літератури	18

Відповідальний за випуск	<i>Ю. В. Нешкуненко</i>
Редактор	<i>І. В. Хронюк</i>
Комп’ютерне верстання	<i>Н. М. Музиченко</i>

Зам. № ВКЦ-2321

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП